

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Naissaare looduspargi kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta alla ning kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva looduspargi kaitse-eesmärke ja kaitsekorda.

Naissaare looduspark asub Harju maakonnas Viimsi vallas Naissaarel.

Naissaar on olnud kaitse all alates 1995. aastast ja tema kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitas Vabariigi Valitsus 31. märtsi 1995. a määrusega nr 150 „Naissaare looduspargi moodustamine ja kaitse-eeskirja kinnitamine”. Kaitsekorda on uuendatud Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrusega nr 38 „Naissaare looduspargi kaitse-eeskiri”.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva looduspargi kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Looduspargi kaitse-eesmärkidesse lisatakse Natura võrgustikku kuuluva Naissaare loodusala kaitse-eesmärgid. Kaitsekorda muudetakse, et tagada nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50, edaspidi nimetatud *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud metsaelupaigatüüpide kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni kaitse planeerimise spetsialist Meelis Mägi (tel 484 1174, e-post meelis.magi@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti nõunik Roland Müür (tel 627 2184, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee) ja kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Kristiin Jääger (tel 680 7424, e-post kristiin.jaager@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Üllar Rammul, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Naissaare looduslikke ja pool-looduslikke kooslusi ja kaitsealuseid liike ning säilitada maastikuilmet, sealhulgas ajaloolis-kultuurilisi objekte.

Kaitsealal kaitstakse elupaigatüüpe, mida loodusdirektiiv nimetab I lisas. Need on esmased rannavallid (1210), püsitaimestikuga kivirannad (1220), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited – 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited – 2130*), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), puisniidud (6530*), vanad looduspõõsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Elupaigatüübi nimetuse järel sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

Kaitsealal kaitstakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25, edaspidi nimetatud *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Need on I kaitsekategooriasse kuuluv merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) ning II kaitsekategooriasse kuuluvad karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) ja valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*).

Lisaks kaitstakse liikidest loodusdirektiivi IV lisas nimetatud II kaitsekategooriasse kuuluvat põhja-nahkhiirt (*Eptesicus nilssonii*) ja tema elupaiku ning kaitsealuseid seeneliike limatünnikut (*Sarcosoma globosum*) ja valget sirmikut (*Macrolepiota nymphaeum*), mis kuuluvad vastavalt I ja II kaitsekategooriasse.

Looduskaitseaduse § 7 kohaselt on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Naissaare looduspargi kaitse all olemise eeldusteks on ohustatus ja haruldus, ajaloolis-kultuuriline väärtus ning loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Haruldased ning ohustatud looduslikud rannaelupaigad, esmatähtsad metsaelupaigad ning puisniidud. Naissaare maastikukaitsealal esinevad puisniit (6350*), esmatähtsad metsaelupaigatüübid (9010*, 9080*, 91D0*), mis on saarel ulatuslikel aladel hästi säilinud (Natura 2000 inventuur, Puurmann 2001) ning erinevad rannikuelupaigatüübid, milleks on esmased rannavallid (1210), püsitaimestikuga kivirannad (1220), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (2120), hallid luited (2130*), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190) (Naissaare rannad, Truus, Ratas 2008). Nimetatud metsaelupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud antud kooslustega seotud liigid, kes eespool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana kasutavad. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikkel 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. **Vanad looduspõõsad (9010*)** on väga laia mahuga elupaigatüüp, mida mujal Euroopas on hakatud nimetama läänetaigaks ja mis hõlmab eeskätt puutumatu või vähese inimõjuga vanu metsi, aga ka looduslikult uuenenud hiljutisi põlendikke katvaid nooremaid puistuid. Vanades looduspõõsades leiavad elupaiga paljud ohustatud liigid, eriti samblad, samblikud, seened ja selgrootud loomad. Intensiivse metsamajandamise tõttu on vanadele looduspõõsadele iseloomuliku puistuga metsad kadumisohus. Vanad looduspõõsad on kõige enam levinud elupaigatüüp Naissaarel. **Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*)** ning **siirdesoo- ja rabametsi (91D0*)** ohustab kuivendamine, samas on mõlemad elupaigatüübid Eestis tüüpilised niisketel aladel levinud kooslused. Elupaigatüübile (9080*) on omane erineva veetasemega laikude esinemine ja sellest

tulenev taimkatte mosaiiksus. Puid ümbritsevad tavaliselt tüvemättad ning rohkelt esineb kõdunenud puitu. Elupaigatüübid (9080*, 91D0*) esinevad üksikute laikudena üle terve kaitseala nii saare keskosas kui rannikuäärsetel aladel.

Lainete kuhjatud liiva-, kruusa- või klibuvallid veepiiril või selle lähedal moodustavad elupaigatüübi **esmased rannavallid (1210)**. Sageli on vallid mattunud adru ja muu mereheidise alla, juba järgmine torm võib sellise valli minema pühkida. Seetõttu suudavad esmastel rannavallidel kasvada vaid üksikud peamiselt üheaastased taimed. **Püsitaimestuga kivirannad (1220)** moodustavad nii ajas kui ka ruumis loomuliku jätku esmastele rannavallidele, asudes sisemaa pool, kuhu tormilained enamasti ei küüni. Nii on kujunemas või kujunenud siia püsitaimestu. Püsitaimestuga kivirannast toimub sageli sujuv üleminek ka **rannaniiduks (1630*)** või **liivarannaks (1640)**. Rannaniite moodustavad lauged madalakasvuliste taimedega looduslikud või poollooduslikud rohumaad. Inimese poolt kujundatud rannaniit hoiab taimkatte madala ja liigirikkana mis loob soodsad elutingimused eri liiki lindudele. Madalmurused rannaniidud ongi paljude lindude olulised pesitsus- ja toitumisaigad. Kui karjatamine ja niitmine lakkab, kasvavad need väärtuslikud elupaigad täis pilliroogu, võsastuvad ja metsastuvad. Nii kaotaksid elupaiga paljud taime- ja loomaliigid, seepärast on oluline jätkata nende alade tavapärasest majandamisest. Liivarand hõlmab laugete liivarandade ajuveeranna ja pitsmevööndi kuni **eelluideteni (2110)**. Viimase on liivaviirud ja -kuhjatiseid väljaspool lainete otsest mõjupiirkonda – tekkivate luidete esimene arenguaste. Eelluided kuuluvad kokku **valgete luidetega (liikuvad rannikuluided) (2120)**. Eelluidetega on siin taimi rohkem ning need moodustavad laiguti esikooslusi. Rannikuluidete hilisem, kahele eelmisele elupaigatüübile (2110 ja 2120) järgnev arenguaste on **hallid luided ehk kinnistunud rannikuluided (2130*)**, kus taimed ja samblikud on liiva kinnistunud ning luidet katab püsitaimestu. Looduslikud või poollooduslikud (kunagi inimkätega rajatud) männikud, rannikuluidetel moodustavad **metsastunud luided (2180)**. Luidete arengu- ning üleminekuetappe ning püsitaimestuga luided leidub Naissaare kaitseala peamiselt ida- ning loodepoolsetel rannikualadel. Üksikud metsastunud luided esinevad ka kaitseala keskosas. **Luidetevahelised niisked nõod (2190)** moodustavad suure elupaikade mitmekesisuse hõlmates sellesse tüüpi üsna erinevaid luidete vahel kujunenud elupaiku: esitaimestuga alad, madalsoolapid, niisked niidud.

Kaitseala idaküljel asub ka liigirikka taimestikuga pärandkooslus **puisniit (6530*)**, kus avatud niidulapid vahelduvad väikeste puudesalude ja põõsastikega. Sel moel loodud mitmekesised valgus- ja niiskustingimused võimaldavad siin kõrvuti kasvada nii niidu- kui ka metsataimedel. Puudest kasvab neil sageli laialehiseid liike (tamme, saart, pärna, vahtrat), rohurindes leidub palju haruldasi ja ohustatud niiduliike, sealhulgas kääpaliisi. Eesti puisniidud on väga liigirikkad. Puisniidud on kujunenud võsa ja puude osalise raiumise, niitmise ning karjatamise koosmõjul. Põhiline oht puisniitudele on võsa ja metsa pealetung juhul, kui lakkab tavapärase majandustegevus: puisniitude ilme ja taimkate püsivad vaid siis, kui neid järjepidevalt niidetakse. Kaitsealal on väga hästi säilinud esinduslik, ajaloolise taustaga **puisniiduala Taani Kuninga aias**.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on vähearvukas ja spetsiifilise elupaiganõudlusega I kaitsekategooriasse kuuluv haukaline, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohulähedases seisus. Eestis aastaringselt elava merikotka eelistatud pesapaigaks on enamasti vanad suurte veekogude lähedusse jäävad metsad, kus pesa rajatakse kõige sagedamini valgusküllases kohas kasvanud männile või haavale. Saagijahile lendab merikotkas kuni 19 km kaugusel paiknevatele veekogudele. 1970. aastatel oli merikotkas Eestis väljasuremisohus, viimasel kahel kümnendil on liigi arvukus aga pidevalt kasvanud.

Kotkaklubi andmetel elas 2012. a Eestis hinnanguliselt 220–250 merikotkapaari. Merikotkast ohustavad enim keskkonnamürgid, sealhulgas pliihaavlite ja muu pliid sisaldava laskemoona kasutamine, sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi langus ning hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides (Merikotka kaitse tegevuskava 2013–2017, Kotkaklubi, edaspidi nimetatud *merikotka tegevuskava*). Kaitsealal on praegu registreeritud kahe pesakoha olemasolu (Kunilamäe sihtkaitsevööndis ja Naissaare sihtkaitsevööndis), millest üks on asustatud.

Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) on vähearvukas ja spetsiifilise elupaiganõudlusega II kaitsekategooriasse kuuluv kakuline, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohualtis seisus. Eestis aastaringselt elav öise eluviisiga karvasjalg-kakk eelistab elupaigana suurte metsamassiivide vanu kuuse-enamusega segametsi ja männikuid ning teeb pesa tavaliselt musträhni vanasse pesaõõnsusesse. Suurem osa Euroopa populatsioonist jääb Venemaa, Valgevene, Norra, Rootsi ja Soome aladele. Väiksemaid jäanukpopulatsioone leidub veel Kesk-Euroopa kõrgustike metsades – Austrias, Saksamaal jm. Karvasjalg-kaku arvukus sõltub pisinäriiliste arvukusest ning on aastate lõikes suuresti kõikuv. Hinnanguliselt elab Eestis 200–400 paari (EOÜ, 2009). Peamiseks ohuteguriks on elupaikade hävimine: metsade vanuse muutmine, lageraied, lagunevate ja õõnsate ning kuivade puude arvu vähenemine. Kaitsealal on registreeritud kolm karvasjalg-kaku pesitsuspaika, mis kõik asuvad Naissaare sihtkaitsevööndis.

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) on rähnaliste sugukonda kuuluv II kaitsekategooria linnuliik, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohuvälises seisus. Ta on küllaltki sarnane meie kõige tavalisema rähniliigi suur-kirjurähniga. Soomes ja Rootsis on valgeselg-kirjurähn liiga intensiivse metsamajanduse tulemusena muutunud haruldaseks. Eestis on selle rähniliigi seisund veel küllaltki hea, arvukus on kasvav, tegemist on sagedase haudelinnuga. Siiski saartel on valgeselg-kirjurähn haruldane linnuliik. Eestis hinnatakse valgeselg-kirjurähni pesitsusaegset arvukust 3000–6000 paarile ning talvist arvukust 4000–8000 isendile (Eesti Ornitoloogiaühing; „Hirundo”; 1/2009). Valgeselg-kirjurähn esineb meil aastaringselt ning eelistab niiskeid lehtmetsi. Peamiseks ohuteguriks on elupaikade hävimine. Kaitsealal on leitud kaks valgeselg-kirjurähni pesitsuspaika ja mõlemad asuvad Naissaare sihtkaitsevööndis.

Põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) on II kaitsekategooriasse kuuluv käsitiiviline, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohuvälises seisus. Põhja-nahkhiirel pole väga selget elupaigaeelistust ja ta on Euroopas väga laialt levinud. Teda võib kohata nii Eestis kui Euroopas väga eriilmelistes kohtades. Põhja-nahkhiir on Euroopas ainus nahkhiireliik, kes ületab oma levilaga polaarjoone ning kelle levila ulatub kohati isegi Põhja-Jäämereni. Eestis on põhja-nahkhiir väga tavaline liik ja ta on levinud üle kogu riigi. Teda võib kohata lisaks suurematele saartele ja mandriosale ka väiksematel saartel, kus leidub puid. Liik eelistab tihtipeale toitumiseks erinevaid puistuid. Eriti sobivad talle väikesed lagendikud ja puistute servad. Sarnaselt teiste nahkhiirtega on ka põhja-nahkhiir öise eluviisiga loom. Aktiivsusperiood on põhja-nahkhiirtel vaid soe poolaasta. Külmemate ilmade saabudes langevad põhja-nahkhiired talveunne. Looduses nahkhiirtel vaenlaseid ei ole. Seda enam ohustab neid elupaikade hävimine just nimelt linnastumise tõttu. Samuti on muret tekitav talvitumispaikade vähesus ning suurt mõju avaldavad ka kemikaalid, mida kasutatakse putukatõrjes. Eestis on põhiliseks ohuks just varjupaikade hävitamine ja ka poegimiskolooniate häirimine. Väga suureks teguriks on ka nahkhiirte häirimine nende talvitumispaikades.

Kaitseala talvituspaikades 2000. aastal toimunud loendustel on leitud 13 isendit merekindluse hoonetest saare põhjaosas.

Limatünnik (*Sarcosoma globosum*) on limatünnikuliste sugukonda limatünniku perekonda kuuluv looduskaitsealune seeneliik. Algselt terves Euroopas levinud limatünnik on 21. sajandiks paljudes riikides (näiteks Norras) hävinud ning mujal (näiteks Rootsis) kaduvaks liigiks kuulutatud. See reliktne häviv liik on Eesti ohustatud liikide punase raamatu (2008) järgi nimetatud ohualtiks ning kuulub looduskaitsealuste liikide I kaitsekategooriasse. Peamisteks ohuteguriteks liigi hävimisel on metsahooldustööd ning lageraied. Kaitsealal on seda liiki leitud kahest kasvukohast saare lõunaosas – kuusemetsas ja mererannal. Mõlemad leiukohad jäävad Lõunaküla piiranguvööndisse.

Valge sirmik (*Macrolepiota nymphaeum*) on kandseente hõimkonda kuuluv, II kaitsekategooriasse arvatud seeneliik, kes on kasvukoha suhtes küllaltki pretensioonikas ja eelistab vana ürgmetsa. Peamiseks ohuteguriks on elupaikade hävimine: metsade vanuse muutmine ning lageraied. Valge sirmik on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi (2008) ohulähedases seisus. Kaitsealal on registreeritud üks leiukoht Põhjaküla piiranguvööndis.

Lisaks eelpool nimetatud loodusväärtustele on Naissaare looduspargi kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaigalised eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel sisustatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärgi saavutamist (LKS § 14 lg 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse eesmärgina, esinevad kaitsealal sookurg (*Grus grus*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), musträhn (*Dryocopus martius*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), rukkirääk (*Crex crex*), jõgitiir (*Sterna hirundo*), randtiir (*Sterna paradisae*), väiketüll (*Charadrius dubius*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), voot-põõsalind (*Sylvia nisoria*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), pruunikas mütsnarmik (*Bankera fuligineoalba*), hall hundiseenik (*Boletopsis grisea*). Nimetatud liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib

tuginedes LKS § 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas toodud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Naissaare looduspargil on suur ajaloolis-kultuuriline väärtus. Kaitsealal paikneb 21 muinsuskaitsealust mälestist (Aegna patarei abinurgamõõtja, helgiheitja varjend, ohvitseride kasiino, 10 rannapatareid, kitsarööpmelise raudtee tammid koos säilinud raudteega, Naissaare kalmistu, kirik, tähtkants, suurtüki soomustorn, kitsarööpmeline lokomootor ja kaks diiselveurit).

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Kaitseala moodustati Naissaarele juba 1995. aastal Vabariigi Valitsuse 31. märtsi määrusega nr 150 „Naissaare looduspargi moodustamine ja kaitse-eeskirja kinnitamine”. Ala on Naissaare loodusalana (EE0010127) arvatud ka Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldusega nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” Natura loodusalade hulka. Naissaare looduspark asub Harju maakonnas Viimsi vallas Naissaarel ning hõlmab kogu saart, mis asub Soome lahes, Tallinnast (Kopli neemest) u 9 km kaugusel loodes. Naissaare maastikukaitseala välispiiriks on saare rannajoon. Saare pikkus on ligikaudu 8 km ja laius laiemas kohas 3,8 km. Naissaar on maastikuliselt väärtuslik kui Põhja-Eesti ja Soome lahe rannikumadalikule iseloomulik saar, mis paikneb Põhja-Eesti klindi esisel keeruka geoloogilise ehituse ja morfoloogiaga alal ning on selle piirkonna loode-kagusuunaliste voorelaadsete pinnavormide väärtuslik ala. Suurem osa Naissaarest on kaetud küllaltki vahelduva ja eriilmelise metsamaastikuga. Kaitsealal on võimalik leida metsakooslusi kuivadest kõrgetel luidetel kasvavatest sambliku kasvukohatüübi puistutest laanekuusikute ning soostunud metsadeni. Mets on aastasadu olnud oluline saare maastikuilme kujundaja. Siinsete metsade kaitseks välja antud akti aastast 1297 peetakse esimeseks Eesti looduskaitse dokumendiks. Metsi on saarel kaitstud juba aastasadu, kuna saare siluetti kasutati meresõidul orientiiriks. Naissaarele on iseloomulik ka erinevate rannatüüpide kiire vaheldumine. Kaitse-eeskirjaga seatakse kaitse-eesmärgiks kaitsta elustiku mitmekesisust ja maastikuilmet, säilitada metsa- ja rannikuelupaiku ning ohustatud ja haruldaste liikide elupaiku.

Väärtuslikud on saarele iseloomulikud, üksteisele loomuliku jätkuna või sageli sujuva üleminekuna järgnevad rannikuelupaigatüübid – esmased rannavallid (1210), püsitaimestikuga kivirannad (1220), rannaniidud (1630*), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), liikuvad rannikuluided (2120), kinnistunud rannikuluided (2130*), metsastunud luided (2180), niisked luitenõod (2190). Rannikuelupaigatüübid kokku moodustavad kaitsealast 5% (93,4 ha), elupaigatüüpide esinduslikkus on B (esinduslik).

Siin asub ka ajaloolise taustaga puisniit (6530*) Taani Kuninga aed, mis moodustab kaitsealast 0,4% (6,4 ha). Puisniit on hea (B) esinduslikkusega, varieeruva vanuselise koosseisu ning hea struktuurilise ja funktsionaalse seisundiga elupaik, mis on looduskaitsealalt väärtuslik ka maastikuliselt ning kultuuriliselt. Alal on ka kõrge floristiline väärtus – puisniidul esineb liigirikas ning mitmekesine kooslus. I rindes leidub pärna (*Tilia*), lisaks vahtrat (*Acer*), kaske (*Betula*), mändi (*Pinus*), tamme (*Quercus*) ja haaba (*Populus*); järelkasvuna pärna ja tamme; alusmetsas sarapuud (*Corylus*). Lisaks esineb seal ohtralt soontaimeliike. Saarel on esindatud ka paljude erinevate kasvukohatüüpide puistud. Väärtuslikumad nendest on vanad loodusmetsad (9010*), mis moodustavad kogu kaitsealast 34% (639 ha) ja on esinduslikkusega vahemikus B–C (esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus); soostuvad ja soo-lehtmetsad

(9080*), mis moodustavad kaitsealast 2,4% (44,6 ha) ja on esinduslikkusega B–C (esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), mis moodustavad kaitsealast 4% (75ha) ja on esinduslikkusega B–C (esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus). Kõik need metsaelupaigatüübid vajavad kaitseks sihtkaitsevööndi režiimi.

Esmased registreeritud andmed saare loodusväärtuste kohta pärinevad 1935. aastast (Lippmaa, taimegeograafiauuringud). Vahepealsetel aastatel ei olnud võimalik saare loodusväärtustega tutvuda, kuna pärast II maailmasõda jäi Naissaar Nõukogude Liidu piiritsooni ja oli kasutada ainult sõjaväelastele. Põhjalikumad loodusuuringute vaatlused pärinevad taas aastast 1993, kui sõjavägi saarelt lahkus. Põhjalikumad elupaigatüüpide inventuurid on 2008. aastal teinud Tallinna Ülikooli Ökoloogia Instituut töös „Naissaare rannad. NATURA inventuur” (Truus, Ratas 2008).

Merikotkapaar pesitseb saare lõunaosas aastast 2005. 2007. aastal aga pesa hävis. Kuigi kotkapaar pole samale puule ega lähedusse pesa üles ehitanud, tuleb vana pesapaika jätkuvalt kaitsta ja asukoht keskkonnaregistris säilitada, kuna sealne pesapuu ja sobiv elupaik on endiselt pesitsuseks sobivad. 2012. aasta vaatlusandmete kohaselt asub ka saare keskosas asustatud merikotka pesa. Mõlema pesa vaatlusandmed pärinevad ornitoloog Kristo Laugult. Naissaare looduspargis on merikotkale pesitsemiseks sobivat elupaika piisaval territooriumil. Hinnanguliselt mahubki saarele pesitsema kaks merikotka paari (Nellis, 2012). Merikotka pesapaigad on Harjumaal inventeeritud 31 kohas (EELIS).

Karvasjalg-kakk eelistab elupaigana vanasid männi enamusega majandamata puistuid, mida saarel leidub piisavalt. Liigi soodsa seisundi tagamiseks on vajalik jätkuv majandustegevusest hoidumine. Karvasjalg-kaku püsivust kaitsealal soodustab ka saarel elutsev muusträhn. Kakk vajab pesapaigaks mõnda õõnsust ja sageli on selleks just mõne muusträhni mahajäetud pesa. EELISesse on kantud kolm karvasjalg-kaku pesitsuspaika saarel. Terves Eestis on karvasjalg-kaku pesakohti registris 47 ja nendest Harjumaal ainult seitse (EELIS).

Tänu lehtmetsade olemasolule saarel on seal elupaiga leidnud ka **valgeselg-kirjurähn**, kes eelistab just lehtpuu-enamusega vanu looduslikke metsi, kus leidub ka surnult seisvaid puid. EELISesse on kantud kaks liigi pesitsusala. Liigi soodsa seisundi tagamiseks on vajalik jätkuv metsamajandustegevusest hoidumine ning eelkõige surnud ja suurte puude säilitamine, mida liik kasutab pesitsemiseks ja toitumisel. Harjumaal on registris kokku 13 valgeselg-kirjurähni pesitsuskohta (EELIS).

Naissaarel on hulgaliselt kindlustusi, millede käigud on sobivad nahkhiirtele talvituspaigana. 2000. a märtsis toimus kindlustustes talvituvate nahkhiirte loendamine ja talvitumistingimuste hindamine erinevates kindlustustes. Töö käigus leiti kokku 13 nahkhiirt kolmest talvituspaigast, kõik olid liigist **põhja-nahkhiir**.

Esiletõstmist väärib ka Naissaare liigirohke seenestik, nende seas harvaesinevate liikide olemasolu. Kaitseala lõunatipust on leitud limatünniku (*Sarcosoma globosum*) ning idaküljel asuvalt puisniidu alalt valge sirmiku (*Macrolepiota nympharum*) kasvukohti. Kokkuvõtte viimati saarel läbiviidud seenestiku uurimisperioodi materjalidest on koostanud Kuulo Kalamees ja Irja Saare 2002. a. Neil andmetel on Naissaarel senini registreeritud 356 seeneliiki.

Saare lõunaosa samblarikkast kuusikust on leitud **limatünniku** kasvukoht. Tänu vanade loodusemetsade säilimisele on võimalik ka selle väga haruldase, I kaitsekategooriasse kuuluva

seeneliigi säilimine. Limatünniku kaitset saab teostada läbi elupaikade kaitse ning metsaraie vältimise liigi kasvukohas. Eestis on selle liigi leiukohti registreeritud kokku 123 kohas ja Harjumaal ainult neljas kohas (EELIS).

Saare idaküljelt on leitud **valge sirmiku** kasvukohti. Valge sirmik eelistab kasvada vanades arumetsades. Sarnaselt limatünnikule tuleb ka selle seeneliigi puhul kaitset teostada läbi elupaikade kaitse ning metsaraie vältimise liigi kasvukohas. Valge sirmiku leiukohti on Eestis registris ainult seitse (EELIS).

Kaitseala on rikas ka sambla- ning samblikuliikide poolest. Samblafloora uurimusi on Naissaarel tehtud aastast 1993 (Ökoloogia Instituut). Samblike suhteliselt suur liigirikkus on seletatav kasvukohtade mitmekesisusega. Enamik Naissaarel leiduvatest samblikest on Eestis tavalised ja laia levikuga liigid. On leitud, et siin on esindatud ligi kolmandik Eestis teadaolevast ligi 560 liigist (Tartu Ülikooli Botaanika osakond; Eesti sammalde nimestik; 2006).

Lisaks eespool kirjas olevale on Naissaare looduspargi kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on üle pinnaliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Naissaare loodusala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitsealal on oluliseks kaitse-eesmärgiks rannikelupaigatüübid, nagu esmased rannavallid, püsitaimestikuga kivirannad, rannaniidud, püsitaimestuga liivarannad, eellited, liikuvad rannikulited, kinnistunud rannikulited, metsastunud lited ja luidetevahelised niisked nõod, mis vajavad eelkõige maastikulist kaitset. Seega on otstarbekas rakendada loodusobjekti tüübina endiselt maastikukaitseala ehk looduspargi staatust. Tulenevalt looduskaitsealuse §-st 28 on maastikukaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Naissaar asub Tallinna lähikonnas ning on puhkajatele ja matkajatele atraktiivseks sihtkohaks. Külastajatele on ettevalmistatud matkarajad, mida kasutatakse väga aktiivselt.

Kaitseala suurim väärtus on väga hästi säilinud metsa- ja rannakooslused, mille kaitse on tagatud ainult siis, kui alal säilib looduslik režiim. Alal leiduvad heas looduslikus seisus olevad elupaigad ja saare maastik on inimtegevusest vähesel määral mõjutatud. Hoiuala kaitsekord ei ole sobilik, kuna ei võimalda mitme erineva kaitserežiimiga võõndi moodustamist ja vajalike piirangute rakendamist (ehitiste püstitamise reguleerimine, ajaline jahikeeld, maaparandussüsteemide rajamise keeld). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja võõndite piirid

Kaitseala välispiiri ja võõndite piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et oleks hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (rannajoon, eritasandilised teed, metsakvartalid, mõõdistatud maaüksused). Kaitseala piir ja võõndite piirid on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid.

Planeeritava kaitseala kogupindala on 1882,0 ha, millest sihtkaitsevööndisse kuulub 1445,8 ha ja piiranguvööndisse 436,2 ha. Kaitseala maaomand on riigimaa, jätkuvalt riigiomandis olev maa ja eramaa, sellest eramaad on 100 ha, munitsipaalmaad 5 ha, riigimaad 1153 ha ja jätkuvalt riigi omandis olevat maad 624 ha. Kaitseala välispiir kulgeb mööda saare rannajoont.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala kuuest sihtkaitsevööndist ja üheksast piiranguvööndist. Suurem osa kaitsealast kuulub sihtkaitsevööndisse. Selle põhieesmärk on kaitseala väärtuste säilitamine ja suurendamine eelkõige looduslike protsesside kaudu, aga ka selleks vajalike tööde tegemisega. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik kaitsealuste liikide elupaikade ning metsa- ja rannikukoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning poollooduslike koosluste säilimiseks.

Piiranguvööndisse jäävad peamiselt piirkonna majanduslikult kasutatavad alad, õuemaad ja muud looduskaitse seisukohalt vähem väärtuslikud alad. Võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga on eelnõukohase määrusega kehtestatav sihtkaitsevööndite pindala oluliselt suurenenud – 554,1 hektarilt 1445,8 hektarini. Seda eelkõige kõrge looduskaitseväärtusega metsakoosluste arvel riigimaa osas.

Naissaare sihtkaitsevöönd (980,4 ha). Naissaare (looduslik) sihtkaitsevöönd hõlmab kogu selle osa kaitsealast, mis ei kuulu piiranguvöönditesse ja teistesse sihtkaitsevöönditesse. Vööndisse liideti olemasolevatest sihtkaitsevöönditest Mustametsa luite sihtkaitsevöönd, Järvaare rannametsa sihtkaitsevöönd, Savikalda sihtkaitsevöönd, Suuremäe sihtkaitsevöönd, Bletkäri ja Sinkarka soo sihtkaitsevöönd, Storkäri soo sihtkaitsevöönd, Laanekuusiku sihtkaitsevöönd ja endise Kunila soo sihtkaitsevööndi läänepoolne osa (198. kvartalis) ning Taani Kuninga aia sihtkaitsevööndi lõunapoolne osa. Ülejäänud osa uuest Naissaare sihtkaitsevööndist moodustab endise piiranguvööndi ala (riigimaa). Alal on väärtuslikke vanu aktiivsest majandamisest viimasel ajal puutumata puustuid, seal registreeritud elupaigatüübid on vanad loodusmetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning soostuvad ja soolehtmetsad (9080*). Naissaare sihtkaitsevööndisse jääb I kaitsekategooriasse kuuluva merikotka elupaik.

Hülkari sihtkaitsevöönd (57,2 ha). Aruandes „Naissaare rannad. NATURA inventuur” (Truus, 2008) tehtud ettepanek käsitleb Hülkari sihtkaitsevööndi moodustamist saare kaguosas, kus esinevad rannikuelupaigatüübid püsitaimestikuga liivarannad (1640), valged luited (2120), hallid luited (2130*) ja metsastunud luited (2180). Lähtudes ettepanekust ja välitöödest, on moodustatud Hülkari (looduslik) sihtkaitsevöönd Naissaare kaguosas. Eelnõu kohaselt on vööndi piiriks lõunas ja idas Naissaare rannajoon, põhjas kvartalisiht (siht jääb vööndist välja), läänes kulgeb piir piki raudteed (raudtee jääb vööndist välja), katastripiire ja mööda põhikaardile kantud teed (tee jääb vööndist välja) ja selle pikenduseks olevat mõttelist joont, mis kulgeb mereni. Vööndis on inventeeritud Naissaare kõige ulatuslikumad rannikuelupaigatüübid, mida igasugune majandustegevus kahjustaks ja nende elupaikade säilitamiseks on vajalik sihtkaitsevööndi režiim.

Savikalda sihtkaitsevöönd (169,0 ha). Senisesse Savikalda sihtkaitsevööndisse kuuluvad Viimsi metskonna kvartal 198, kvartali 199 eraldised 1, 2, 5, 7, 11, 12 täielikult ning eraldiste 15 ja 16 läänepoolsest pinnasteest lääne poole jääv osa. Lähtudes kohapealsest piirkondlikust eripäradest, on liidetud Savikalda (hooldatava) sihtkaitsevööndiga ka sellest lääne (sealhulgas senise Kunilasoo sihtkaitsevööndi idaosa kvartalis 199) ja lõuna poole jäävad alad, laiendades sihtkaitsevööndi ulatust Jurka küla piiranguvööndini põhjas, Naissaare

sihtkaitsevööndini läänes ja lõunas ja Taani kuninga aia sihtkaitsevööndini lõunas. Vööndis inventeeritud metsaelupaigatüüpideks on vanad loodusmetsad (9010*) ning soostuvad ja soolehtmetsad (9080*). Lisaks on siin inventeeritud rannikuelupaigatüüp metsastunud luited (2180). Vööndis on inventeeritud esmatähtsad metsaelupaigatüübid, mis vajavad säilimiseks majandustegevuse täielikku keeldu, mida saab tagada sihtkaitsevööndi režiimiga.

Taani Kuninga aia sihtkaitsevöönd (37,6 ha). Senise Taani Kuninga aia sihtkaitsevööndit vähendati tunduvalt, viies vööndi hooldamist mittevajavate kooslustega lõunaosa Naissaare sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndi uueks lõunapiiriks teest ida poole on põhikaardile kantud kraav (kraav jääb vööndist välja), ja selle pikenduseks olev mõtteline joon, mis kulgeb mereni. Osaliselt korrigeeriti ka vööndi põhjapiiri: uus piir kulgeb mööda vööndiga külgneva Põhjaküla piiranguvööndi lõunapoolseimat maaüksuse piiri. Ülejäänud osas ühtib vööndi piir Taani kuninga aia sihtkaitsevööndi senise piiriga. Kaitse peamiseks eesmärgiks on siin ajalooliselt tuntud nn Taani Kuninga aia nimelise puisniidu (6530*) säilitamine. Lisaks on selles vööndis esinduslikud rannikuelupaigatüübid, nagu püsitaimestikuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (2120) ja metsastunud luited (2180). Vööndis inventeeritud metsa- ja rannikuelupaigatüübid vajavad säilimiseks täielikku majandamiskeeldu, puisniidu puhul on võimalik vaid elupaiga hooldamise tööd. Need tingimused tagatakse ainult sihtkaitsevööndi režiimiga.

Kunilamäe sihtkaitsevöönd (168,2 ha). Uus (hooldatav) sihtkaitsevöönd moodustati Viimsi metskonna kvartalite 201, 202, 203, 197 (v.a kvartalis asuvasse Kunilamäe piiranguvööndisse kuuluvad alad) ja 196 (va Naissaare sihtkaitsevööndisse kuuluvad alad) baasil. Vööndi välispiir kulgeb valdavalt mööda kvartalite sihte (sihid jäävad vööndist välja), vööndi lääneosas on välispiiriks Naissaare rannajoon, 196. kvartalis kulgeb välispiir mööda kvartalit läbivat teed (tee jääb vööndist välja) ja põhjapoolset teeharu. Vööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüpidest vanad loodusmetsad (9010*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Kunilamäe sihtkaitsevööndisse jääb ka I kaitsekategooriasse kuuluva merikotka elupaik.

Kivikangrute sihtkaitsevöönd (33,4 ha). Uus (hooldatav) sihtkaitsevöönd moodustati kvartalite 220 ja 221 põhjaosadesse. Vööndi lõunapiiriks on mööda miiniladusid ümbritsevat okastraataeda kulgeva Naissaare piiranguvööndi piir. Vööndi nimi tuleb seal paiknevate tükeldatud rändrahnudest laotud kivikangrutest. Metsaelupaigatüüpidest on siin inventeeritud vanad loodusmetsad (9010*). Inventeeritud esmatähtis metsaelupaigatüüp säilib vaid täieliku majaanamiskeelu tulemusena ja seetõttu on vajalik sihtkaitsevööndi režiimi rakendamine.

Haldja küla piiranguvöönd (6,6 ha). Haldja küla piiranguvöönd asub Naissaare põhjaosas. Vööndi välispiiriks on küla servmiste maaüksuste välispiirid või neid ühendavad mõttelised sirged.

Jurka küla piiranguvöönd (32,9 ha). Jurka küla tsoneerimise eraldi Virbi piiranguvööndist tingis Naissaare üldplaneeringust lähtuv alade eristamine vastavalt haja- ja tiheasustusalaks ning sellest lähtuvalt sätestatud erinev kaitsekord. Jurka küla piiranguvöönd hõlmab kvartali 189 idaosa. Vööndi piiriks on Naissaare rannajoon, raudtee (raudtee jääb vööndisse), maaüksuse piir ja mööda kvartalite piire kulgevad mõttelised sirged.

Kunilamäe piiranguvöönd (0,7 ha). Kunilamäe piiranguvöönd paikneb kvartali 197 keskosas. Looduses püsivate ja selgelt eristuvate objektide puudumise tõttu on piiriks põhikaardile kantud

lageda ala (liiviku) ja metsa vaheline piir. Vööndi moodustamisel lähtuti ala loodusväärtuste puudumisest ja arvestati liiva võtmise vajadust saaresiseseks otstarbeks.

Lõunaküla piiranguvöönd (95,7 ha). Lõunaküla piiranguvöönd asub Naissaare lõunaosas hõlmates Männiku küla, Lõunaküla ja nendega piirnevaid alasid, kaasa arvatud surnuaia. Läänest piirneb Lõunaküla piiranguvöönd Naissaare sihtkaitsevööndiga, põhjast Naissaare sihtkaitsevööndi ja Noodamajaranna piiranguvööndiga ning idast Hülkari sihtkaitsevööndiga. Vööndi välispiiriks on külade servmiste maaüksuste välispiirid või neid ühendavad mõttelised sirged, sihid, tee (sihid ja teed jäävad vööndisse), Viimsi valla Naissaare osa üldplaneeringu kaardile kantud surnuaia piirid ja Naissaare rannajoon.

Naissaare piiranguvöönd (155,1 ha). Senise tsoneeringu järgi on kaitsealal ainult üks ulatuslik piiranguvöönd, mille puhul on kasutatud ka nimetust Naissaare piiranguvöönd. Uue tsoneeringu järgne Naissaare piiranguvöönd hõlmab endiste miiniladude territooriumi, 232. kvartali (sh sadama ja looduskeskuse alad) ning nende vahelise sihtkaitsevööndist välja jääva ala 231. ja 223. kvartalis. Vööndi piir kulgeb mööda miiniladusid ümbritsevat aeda, maaeraldise piire, teid, sihte (teed ja sihid jäävad vööndisse) ja vööndi lõunaosas parema puudumisel lühikese lõiguna mööda maaeraldise piiri sirgjoonelist pikendust kuni teeni.

Noodamajaranna piiranguvöönd (54,5 ha). Noodamajaranna piiranguvöönd hõlmab 236. kvartali. Arvestades Natura elupaigatüüpide vähest levikut antud kvartalis, on see looduskaitsealiselt valdavalt madala väärtusega metsaga kvartal jäetud piiranguvööndisse. Vööndi piiriks on sihid (sihid jäävad vööndisse) ja Naissaare rannajoon. Põhjas paiknevast Naissaare piiranguvööndist ja lõunas paiknevast Lõunaküla piiranguvööndist on vööndil erinev mereäärse ehituskeeluvööndi laius (200 m). Vööndi nimi tuleb kunagi rannal olnud võrgukuuridest, millest tänaseks pole ükski säilinud. Vööndis puuduvad eramaad ja ajaloolised hoonestuskohad, mistõttu ei ole mõistlik teha leevendust seadusega ettenähtud ehituskeeluvööndi vähendamisega.

Põhjaküla piiranguvöönd (23,3 ha). Põhjaküla piiranguvöönd paikneb saare idarannikul kvartalites 200 ja 211 asuvas Põhjakülas. Vööndi välispiiriks on küla servmiste maaüksuste välispiirid või neid ühendavad mõttelised sirged, vööndi merepiiriks on Naissaare rannajoon.

Virbi piiranguvöönd (27,6 ha). Virbi piiranguvöönd paikneb Naissaare põhjatipus ja hõlmab kvartali 187, välja arvatud ekspertiisi tulemusel Naissaare sihtkaitsevööndisse liidetud ala. Eelnõu kohaselt kulgeb Virbi piiranguvööndi piir läänes mööda maaüksuse piiri ja selle mõttelist sirgjoonelist pikendust kuni järgmise maaüksuse ja põhikaardile kantud tee lõikepunktini, sealt mööda maaüksuse piiri mereni ja edasi põhja suunas mööda rannajoont. Vööndi lõunapiir kulgeb mööda kvartalite piiriks olevat mõttelist sirget. Ülejäänud osas on piiriks Naissaare rannajoon.

Väikeheinamaa küla piiranguvöönd (39,8 ha). Väikeheinamaa küla piiranguvöönd asub Naissaare edelarannikul, hõlmates Väikeheinamaa küla ja Lääneküla. Vööndi maismaaosa välispiiriks on küla servmiste maaüksuste välispiirid, vööndi merepiiriks on Naissaare rannajoon. Ala piiranguvööndisse jätmist toetab aruanne „Naissaare rannad. NATURA inventuur” (Truus, 2008), mille põhjal ei kvalifitseeru alale jäävad metsad loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpidenä.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud ekspertarvamust (Üllar Rammul Tallinna Ülikoolist, 2008).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate looduslike elupaikade ja kaitsealuste liikide soodsa seisundi ning on proportsionaalsed saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Turismialase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks vastavad piirangud on vajalikud.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud kuueks sihtkaitsevööndiks ja üheksaks piiranguvööndiks. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada elupaikade ja liikide kasvukohtade säilimist.

Vabariigi Valitsuse 24. jaanuari 2001. a määrus nr 38 „Naissaare looduspargi kaitse-eeskiri” tunnistatakse kehtetuks.

Detailplaneeringute alusel kavandatud ehitustegevus, mis võib olla erinev kaitse-eeskirjas toodud tingimustest, on lubatav, kui detailplaneering on saanud kaitseala valitseja

kooskõlastuse enne käesoleva määruse jõustumist. Enne planeeringus kavandatud tegevusi tuleb saada ka kaitseala valitseja nõusolek ehitiste püstitamiseks (looduskaitseaduse § 14 lg 1 ja kaitse-eeskirja § 7).

Kaitse-eeskirjaga ei ole reguleeritud sõitmist veealal ja kalapüüki, sest kaitsealal puuduvad veekogud. Pilliroo varumist määruses eraldi ei reguleerita, kuna Naissaare rannas ei teki olulisel määral roostikku. Looduskaitseadus lubab piiranguvööndis külmunud pinnasega pilliroogu varuda ja keelab selle varumise sihtkaitsevööndis.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kogu kaitsealal kehtivad kaitsekorra üldpõhimõtted on kooskõlas looduskaitseadusega, samas on määrukses sätestatud mõningaid erisusi. Looduskaitseaduse § 38 sätestab rannal ja kaldal ehituskeeluvööndiga (edaspidi *EKV*) seonduvad piirangud, sh *EKV* laiuse. Looduskaitseaduse § 38 lg 7 lubab kaitse-eeskirjaga kehtestada looduskaitseaduse peatükis 6 „Rand ja kallas” sätestatust erineva korra.

Läänemere saartel on ehituskeeluvööndi laius 200 meetrit. Seni kehtinud kaitse-eeskirjas on mitmes Naissaare ajaloolises külas (Lõunaküla, Põhjaküla, Virbi) sätestatud ehituskeeluvööndi ulatuseks 50 meetrit. Eelnõu koostamise ja avalikustamisprotsessi käigus tõi Viimsi vallavalitsus välja, et mereäärse ehituskeeluvööndi laius peaks Naissaare kõikides külates olema ühesugune, põhjendatud ei ole mõnes külas 50 meetrise ehituskeeluvööndi ja teistes külates 200 meetri laiuse ehituskeeluvööndi regulatsioon. Eelnõukohase määrusega on Naissaare külade ehituskeeluvööndi ulatusi ühtlustatud. Ehituskeeluvööndi laiuse arvestamise lähtejoon on vastavalt looduskaitseaduse §-le 35 põhikaardile kantud veekogu piir (tavaline veepiir). Naissaare puhul on selleks põhikaardile kantud rannajoon. Korduva üleujutusega veekogude ehituskeeluvöönd koosneb üleujutatavast alast ja kaitse-eeskirjaga sätestatud vööndi laiusest. Üle viie meetri kõrgusel ja tavalisele veepiirile lähemal kui 200 m oleval kaldaastangul koosneb ehituskeeluvöönd kaldaastangu alla kuni veepiirini jäävast alast ja kaitse-eeskirjaga sätestatud vööndi laiusest. Lõunakülas ja Väikeheinamaa külas asuvad rannaastangud on madalamad kui viis meetrit, kuid põhikaardil hästi jälgitavad, seepärast on rannaastangu mõiste määruksesse sisse toodud. Ehituskeeluvööndi ulatuse arvestamisel tuleb lähtuda kaitse-eeskirjast, mitte hetkel kehtivast Naissaare üldplaneeringust. Vastuolu kaitse-eeskirjas ja üldplaneeringus esitatud *EKV* ulatuse osas on Väikeheinamaa ja Männiku külas. Planeering tuleb *EKV* ulatuse osas viia vastavusse kaitse-eeskirjaga. Planeerimisseaduse § 93 lõike 4 kohaselt tuleb üldplaneering viia vastavusse pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega.

Uute ehitiste püstitamise korral *EKV*-sse tuleb lähtuda looduskaitseaduse § 38 lõigetes 4 ja 5 toodud eranditest.

Kaitse-eeskirjaga määratakse *EKV* ulatus Naissaarel järgmistes vööndites:

Naissaare piiranguvööndis Sadama katastriüksusel (89001:001:0048) on ehituskeeluvööndi laius 0 meetrit ja ülejäänud piiranguvööndi ulatuses 50 meetrit veepiirist. Sadama kinnistul asuvad Naissaare sadamahooned ja –rajatised ning saare prügijaam, maa on mõeldud ühiskondlike hoonete rajamiseks. Kinnistu kuulub Viimsi vallale.

Lõunaküla ja Väikeheinamaa küla piiranguvööndis on ehituskeeluvööndi laius 50 meetrit põhikaardile kantud rannaastangu servast ning rannaastangu alla kuni veepiirini jääv ala. Tegemist on ajalooliste küladega, kus ehitamine on võimalik metsa ja mere vahelisel alal, mis jääb 200 meetrise ehituskeeluvööndi sisse. Ehituskeeluvööndi vähendamine 50 m alates rannaastangust võimaldab ühtpidi kaitsta rannikuelupaigatüüpe ja teisalt võimaldab vööndis olevatele kinnistutele ehitada.

Jurka küla, Põhjaküla ja Virbi küla piiranguvööndis on ehituskeeluvööndi laius 50 meetrit veepiirist. Tegemist on ajalooliste küladega, kus ehituskeelu vähendamine võimaldab kinnistutele ehitamist lagedatele aladele, mis on metsa ja mere vahel. Samas on 50 meetrine vöönd vajalik rannikuelupaigatüüpide kaitseks. Rannaastang nendes vööndites puudub.

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Saarel on küll kaks merikotka pesapaika, kuid liikumiskiiranguid ei ole saare hõreda asustuse tõttu siin mõistlik rakendada. Liigi seireandmed näitavad, et merikotka pesitsusedukus ei ole liikumiskiirangu puudumise tõttu saarel langenud.

Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud õuemaal ning kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohtades on lubatud järelevalve- ja päästetöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teadus- ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel. Lõkketegemise piirang tuleneb saare kõrgeast tuletõrjehoolduse, eelkõige aktiivsemal külastusajal suveperioodil, mida põhjustab saare suur katvus tiheda okasmetsaga. Leevendus ettevalmistamata kohtade osas on vajalik, kuna ametlikud telkimiskohad on praegu ainult saare lõunaosas ning näiteks teadusuuringute ja inventuuride käigus ei ole nii suure saare juures mõistlik liikuda ainult ööbimiskoha pärast ühest saare otsast teise.

Kaitsealal on lubatud mootorsõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine teedel ning jalgrattaga sõitmine teedel ja radadel. Maastikusõidukiga sõitmine teedel on lubatud vastavalt liikluseaduse § 154 lõikes 1 toodud erisustele, mille alusel on maastikusõidukiga teedel sõitmine lubatud jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend. Mootorsõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid, jalgrattaga sõitmine väljaspool teid ja radu ning maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldustöödel ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas metsa- ja põllumajandustöödel. Väljaspool teid sõidukiga ja jalgrattaga liikumine mõjub kahjustavalt tallamisõrnadele rannaelupaikadele ja metsaalusele.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine 1. septembrist 14. veebruarini. Jahipidamise ajal piirangut rakendatakse saarel I kaitsekategooria liigi – merikotka soodsa seisundi (pesitsemise ja poegade üleskasvatamise) tagamiseks.

Oluliseks jahipidamise piiramise põhjuseks kevad-suvisel perioodil (kuni 30. augustini) on ka saare külastajate turvalisuse tagamine, toimuvad ju näiteks suvel saarel mitmed suured kultuuri- ja muusikaüritused (nt. Nargen festival). Suvekuudel toimub külastajate saarele toomiseks ka regulaarne laevaihendus Tallinna ja Naissaare vahel, mis tõstab saare külastajate arvu väga oluliselt.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatis ning jahiulukeid lisasööta. Lähtuvalt looduskaitseaduse § 31 lg 2 p 8 on kaitsealal ehitamiseks vajalik kaitseala valitseja nõusolek, olenemata ehitise suurusest.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjulikku mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Kaitseala sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on kuus sihtkaitsevööndit: Hülkari sihtkaitsevöönd, Kivikangrute sihtkaitsevöönd, Kunilamäe sihtkaitsevöönd, Naissaare sihtkaitsevöönd, Savikalda sihtkaitsevöönd ja Taani kuninga aia sihtkaitsevöönd.

Sihtkaitsevööndi kaitseréžiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi réžiim võimaldab tagada nendes vööndites inventeeritud metsakoosluste ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimise.

Hülkari ja Naissaare sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja rannikukoosluste loodusliku arengu tagamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Hülkari sihtkaitsevööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüp vanad loodusemetsad (9010*) esinduslikkusega C, siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega C ja metsastunud luited (2180) esinduslikkusega B. Vööndis on inventeeritud mitmete III kaitsekategooria linnuliikide elu- ja toitumispaigad. Naissaare sihtkaitsevööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüp vanad loodusemetsad (9010*), esinduslikkusega B ja C, siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), esinduslikkusega B ja C, soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), esinduslikkusega B ja C. Vööndis asub ka I kategooria kaitsealuse liigi, merikotka pesakoht ja mitmeid II kaitsekategooria linnuliikide (valgeselg-kirjurähn, karvasjalg-kakk) ja nahkhiirte elupaiku.

Kivikangrute sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Vööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüp (9010*) esinduslikkusega C.

Kunilamäe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste säilitamine ja taastamine, metsakoosluste liikide ja vanuse struktuuri hoidmine, rannikukoosluste säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Vööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*) esinduslikkusega B ja siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega C. Vööndis asub ka I kategooria kaitsealuse liigi merikotka pesakoht.

Savikalda sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja rannikukoosluste säilitamine, maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Vööndis on inventeeritud metsaelupaigatüüp (9010*) esinduslikkusega C ja metsastunud luited (2180) esinduslikkusega B.

Taani Kuninga aia sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on puisniitude säilitamine ja taastamine, vanade loodusmetsade, soostuvate ja soo-lehtmetsade ja rannikuelupaikade säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Siin vööndis asub ajalooline puisniiduala (6530*) esinduslikkusega B, mis on ka pidevas hoolduses. Lisaks on siin levinud metsastunud luited (2180) esinduslikkusega B, soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) esinduslikkusega B ja rannikuelupaigad metsistunud luited (2180) ja valged luited (2120) esinduslikkusega B.

2.5.4.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Piirang võimaldab vältida suuremaid rahvakogunemisi, samas saab vajaduse korral kaitseala valitseja nõusolekul korraldada rahvaüritusi ettevalmistamata kohtades ja suuremale osalejaskonnale, seega on kavandatud piisav paindlikkus mitmesuguste ürituste võimaldamiseks, juhul kui need ei ohusta loodusväärtusi. Piirarv 50 tuleneb ettevalmistatud puhkekohtade suurusest. Praegu selliseid kohti ette valmistatud ei ole, kuid sihtkaitsevööndeid läbivad kolm RMK matkarada (Naissaare keskrada, Naissaare lõunarada, Naissaare põhjarada), mille juurde võidakse vastavad puhkekohad rajada. Piirangu seadmistel on arvestatud saare kaetust valdavas osas suhteliselt puutumatu okasmetsaga, mis ei ole sobilik ürituste korraldamiseks, samuti on arvestatud, et tegemist on väikesaarega, mille koormustaluvus on suurte inimgruppide puhul piiratud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Sellega on silmas peetud eelkõige tegevusi, mis tagavad merikotkale sobivate pesitsustingimuste olemasolu ning põhja-nahkhiirte varje- ja talvitumispaikade säilimise.

Kaitseala valitseja nõusolekul on Kivikangrute, Kunilamäe, Savikalda ja Taani Kuninga aia sihtkaitsevööndis koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Taani Kuninga aias on vajalik sealse puisniidu jätkuv kujundamine võsaraie ja harvendamise näol. Savikalda, Kunilamäe ja Kivikangrute sihtkaitsevööndis võib tekkida vajadus metsakoosluste

taastamiseks: vajalik on aidata kaasa loodusliku uuenemise tekkimisele näiteks maapinna ettevalmistamise teel.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud teede ja metsasihtide maapinna hooldus tulekaitse abinõuna, mis tähendab maapinna mineraliseerimist freesi vms mehhanismiga. See tegevus on vajalik saarel tekkida võiva tulekahju ohjamiseks, kuna Naissaarel puudub püsiasustus ning korralik päästetehnika.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd. Olemasolevateks hooldust vajavateks ehitisteks on sihtkaitsevööndis näiteks infotahvlid, õpperajad ja ajaloolis-kultuurilised objektid.

2.5.4.3. Vajalikud tegevused sihtkaitsevööndis

Taani kuninga aia sihtkaitsevööndi poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik heina niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine. Poollooduslike koosluste säilimine on võimalik ainult nende hooldamise jätkumisel. Kaitsealale jääb taastamist ja hooldamist vajavat puisniitu 6,4 hektarit.

2.5.4.4. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on keelatud, arvestades kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega, majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärgiks ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevused. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevusi, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Sihtkaitsevööndis on keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks ja tee või tehnovõrgurajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Ehitustegevust piiratakse, kuna sihtkaitsevööndid hõlmavad erinevaid metsaelupaigatüüpe riigimetsamaal ja uute ehitiste püstitamisega kahjustataks oluliselt kaitstavaid metsaelupaigatüüpe. Kaitse-eeskiri võimaldab näiteks õpperadade ehitiste püstitamist (infotahvlid, istepingid jms). Kaitseala sihtkaitsevööndiks on valitud valdavalt raietest puutumata kõrge väärtusega vana metsaga alad ja inventeeritud rannikukooslused, kus ehitamine hävitaks esmatähtsad elupaigad jäädavalt.

Kaitseala sihtkaitsevööndis ei ole lubatud adru varumine, sest adruiga seotud vallidel asuvad loodusdirektiivi esimeses lisas nimetatud elupaigatüübid (aruanne „Naissaare rannad. NATURA inventuur”, Truus 2008). Erandina lubatakse adru varuda saare majapidamiste tarbeks (näiteks viljapuude väetamiseks).

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on üheksa piiranguvööndit: Haldja küla piiranguvöönd, Jurka küla piiranguvöönd, Kunilamäe piiranguvöönd, Lõunaküla piiranguvöönd, Naissaare piiranguvöönd, Noodamajaranna piiranguvöönd, Põhjaküla piiranguvöönd, Virbi piiranguvöönd ja Väikeheinamaa küla piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse, maastikuilme ja rannikukoosluste säilitamine ning kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvööndi eesmärk on olla puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, vähendada väljastpoolt tulevaid häiringuid ja säilitada alal metsakooslused.

Piiranguvöönditesse jäävad ajaloolise asustusega saare külakohad – Lõunaküla piiranguvöönd, Väikeheinamaa küla piiranguvöönd, Põhjaküla piiranguvöönd, Haldja küla piiranguvöönd, Jurka küla piiranguvöönd ja Virbi küla piiranguvöönd. Kunilamäe piiranguvööndis on looduslik liivaala ja seal puuduvad inventeeritud elupaigatüübid. Naissaare piiranguvööndis asuvad vanad miinilaod, saare sadam ja killustatud metsaelupaigatüübid, mida ei ole otstarbekas sihtkaitsevööndisse tzoneerida. Noodamajaranna piiranguvööndis puuduvad inventeeritud elupaigatüübid ja tegemist on saarele tüüpilise maastikuilmelise alaga.

2.5.5.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Kaitseala piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades määrusega sätestatud erisustega. Samuti on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas ning kaitseala valitseja nõusolekul rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Ettevalmistatud ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistatud kohtades piiranguvööndis rahvaürituste osalejate arvus piiranguid ei ole. RMK poolt on ette valmistatud Naissaare telkimisala, mis paikneb Naissaare piiranguvööndis sadama lähedal.

Looduskaitseseadus keelab kaitseala piiranguvööndis uuendusraie, kui kaitse-eeskirjaga ei sätesta teisiti. Kaitse-eeskirjaga tehakse uuendusraie osas oluline leevendus. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud lageraie kuusikutes langi pindalaga kuni 1 ha ning turberaie häilraiena. Piiranguvööndite puistutes, millest enamik on männikud või männi enamusega puistud, on häilraie sarnasem looduslikule häiringule ning aitab kaasa liigilise ja vanuselise mitmekesisuse tekkimisele. Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 31 võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks. Turberaie puhul pole langi pindala piiramine saarel vajalik, kuna tegemist on saartele tüüpiliste metsadega, kus puuduvad suured sarnase struktuuriga metsamassiivid. Seega on metsaeraldiste pindalad väikesed. Langi pindala suuruse piiramine lageraie puhul on vajalik, et vältida intensiivset metsade majandamist ning hoida kooslustes tekkinud häiringute tase madalal. Väikeste lankidena tehtud raie sarnaneb looduslikule häiringule rohkem kui suurte lankide puhul ning metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini. Lageraiest põhjustatud häiring on suurem kui turberaiest põhjustatud häiring. Kuusikutes kaasnevad lageraiega langi äärtel olulised muudatused koosluse varje-, valgus- ja niiskustingimustes, mis läbi saab oluliselt kahjustatud kuusikutele iseloomulik mikrokliima. Saarel puuduvad hall-lepikud ning neile sobivad kasvukohatüübid, seetõttu on kaitse-eeskirjas jäetud lageraie hall-lepikutes käsitlemata. Langi suuruse piiramine aitab kaitsealal säilitada metsakoosluste liigilist ja vanuselist mitmekesisust ning mosaiiksust.

Liiga suured langid killustavad kaitsealuste liikide elupaikade ümber olevaid metsakooslusi ja puhvertsooni ning vähendavad metsamaastiku sidusust. Uuendusraie piiramisega tagatakse maastikuilme, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud rajatise püstitamine Haldja küla, Jurka küla, Kunilamäe, Lõunaküla, Naissaare, Põhjaküla, Virbi ja Väikeheinamaa küla piiranguvööndis. Rajatiste püstitamisel tuleb arvestada konkreetsetes vööndis sätestatud ehituskeeluvööndi ulatusega (kaitse-eeskirja § 3) ja kaitseala valitseja igakordse kaalutlusotsusega.

Noodamajaranna piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. Noodamajaranna piiranguvööndi moodustab riigimetsamaa, kuhu on eelnõuga jäetud võimalus rajada eelkõige loodusharidusega seotud rajatise. Vööndis ei ole vajadust kaitseala tarbeks püstitada ehitisi merele lähemale ja seetõttu puudub vajadus seaduses toodud 200 meetri ehituskeeluvööndi osas leevenduse tegemiseks.

Haldja küla, Lõunaküla, Naissaare ja Virbi piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul hoonete püstitamine lubatud. Haldja küla piiranguvöönd asub saare siseosas ning tegemist on kompaktselt hoonestatud alaga. Virbi ja Lõunaküla on ajaloolised külakohad ning praeguseks on mitmed mereäärased kinnistud taashoonestatud. Nimetatud regulatsiooni seadmisel on arvestatud, et ehitamine Virbi ja Lõunaküla piiranguvööndi mereäärsetel eramaadel ei ohusta kaitseala kaitse-eesmärke ning ala, kus ehitustegevus on võimalik, ei ohusta üleujutused. Nõusoleku andmisel arvestab kaitseala valitseja kaitseala kaitse-eesmärkidega ning annab nõusoleku hoonete püstitamiseks juhul, kui kaitseala kaitseväärtuseid selle tegevusega ei kahjustata. Vajadusel seab kaitseala valitseja kooskõlastuse andmisel kaitseväärtuste kaitse tagamiseks tingimusi.

Jurka küla, Põhjaküla ja Väikeheinamaa küla piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud hoonete püstitamine ajaloolistes asustuskohtades või hajaasustusena. Nendes vööndites võib hoonestada kinnistuid, kus ajalooliselt olid kunagi olemas taluõuealad. Vajadusel saab taluhoonestuse kunagist asumist kinnistul tõestada arhiivimaterjalidega. Ehitiste paiknemine kinnistul ei ole piiratud kunagise hoone vundamendi asukohaga, aga arvestada tuleb ajalooliste kinnistute suurusega. Kinnistute jagamisel tekkinud mitme eraldi kinnistu puhul on ajalooline ehituskoht seotud ainult algse kinnistuga.

Hajaasustuse põhimõtted on toodud välja Viimsi valla poolt kehtestatud Naissaare üldplaneeringus ning selle järgi on hajaasustuses hoonete vahekauguseks 200 meetrit. Kaitseala valitseja poolt ehitamiseks nõusoleku andmise otsus on igakordne kaalutlusotsus, mistõttu iga taotluse lahendamisel tuleb lähtuda eelkõige konkreetse juhtumiga seotud kõigist asjaoludest.

Kui soovitakse rajada uut asustuskohta hajaasustuse põhimõtteid järgides, siis kaitseala valitseja nõusoleku andmist toetavad järgmised aspektid: ehitiste paiknemine on ümbruskonna olemasoleva hoonestuse paiknemisega sarnane, tegemist on olemasoleva kompleksi asemele või juurde lisanduva ehitisega, olemasolev pinnas on tehiskiv (pinnas on näiteks kaetud asfaldi, betooni või killustikuga), alal puuduvad looduslikud kooslused, tegemist on avalikuks tarbeks püstitatava ehitisega (kohaliku asustusüksuse jaoks vajalikud ehitised, milleks võivad olla näiteks saare seltsimaja, merepäästega seotud hoone), puudub võimalus ehitada väljapoole 200-meetrist ehituskeeluvööndit, ehitise ei saagi mujal olla kui rannal, ehitise rajamise tagajärjel

muutub kaitsealuse liigi või elupaiga seisund olemasolevast paremaks (püstitatakse poollooduslike koosluste hooldamiseks vajalik ehitised). Keelduva otsuse tegemist toetavad järgmised aspektid: tegemist on piirkonna teistest ehitistest olulisemalt suurema mahuga ehitisega, vajadus on metsamaad raadata, muudetakse oluliselt reljeefi või rannajoont või täidetakse ulatuslikult pinnast, muutub oluliselt rohevõrgustiku terviklikkus, ehitamist planeeritakse erosiooniohtlikule pinnasele, ehitamist planeeritakse I või II kaitsekategooriasse kuuluvate liikide elupaika või III kaitsekategooriasse kuuluva liigi esinduslikku elupaika või loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüübile, muudetakse oluliselt väljakujunenud asustumusstruktuuri, ehitised takistavad kallasrajal liikumist või kallasrajal pääsemist, hoone planeeritakse veekaitsevööndisse, veekogu seisund võib tegevuse tulemusena halveneda.

Kunilamäe piiranguvööndisse uute hoonete ehitamist ei kavandata, kuna alal puuduvad praegu nii ehitised kui ka varemekohad ning looduslike tingimuste tõttu on seda ala võimalik kasutada näiteks liiva võtmiseks saare vajaduste jaoks.

Ehitamisel tuleb arvestada looduskaitseaduse § 14 lg 1 punktides 5–8 toodud nõudeid, mis tähendab, et need tegevused on vaja kaitseala valitsejaga kooskõlastada.

2.5.5.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Veerežiimi muutmine on üldiselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes (eelkõige saare metsa- ja sookooslused) ja kaitsealuste liikide elupaigas. Maaparandussüsteemid on lubatud Väikeheinamaa küla piiranguvööndis üksikkraavide taastamise ja rajamise näol kaitseala valitseja nõusolekul. Üksikkraavide taastamist ja rajamist on vajalik lubada teele ja kinnistutele koguneva liigvee ärajuhtimiseks.

Kaevandamist lubatakse üksnes piiratud mahus. Suuremamahuline liiva või kruusa kaevandamine hävitaks kaitseala maastikuilme kaitstavat ranniku- või metsaelupaigatüübid, mis paiknevad maavarade peal. Kunilamäe ja Naissaare piiranguvööndis on lubatud liiva ja kruusa võtmine saaresisesteks vajadusteks kaitseala valitseja nõusolekul ning kinnistu piires tohib võtta liiva ja kruusa isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil (lähtutud on maapõueseaduse § 59 lõikest 2).

Veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine on keelatud, sest see muudaks piirkonna veerežiimi ja mõjutaks veekogude looduslikku elustikku. Kuigi kaitsealal veekogud puuduvad, piirneb ta vahetult merekaldaga ja seega puudutab kaldajoone muutmine ka kaitseala.

Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, et säilitada metsade elustiku mitmekesisus.

Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine on kaitsealal keelatud, et mitte vähendada elustiku mitmekesisust ega kahjustada ökosüsteemi. Kaitse-eeskirjaga lubatakse erandina biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamist põllu- ja õuemaal, kus puuduvad looduslikud kooslused.

Puidu kokku- ja väljaveo keeld külmumata pinnaselt hoiab ära pinnase võimaliku kahjustamise, kuna valdavalt on tegu väga õrnade metsaaladega. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab.

3. Menetluse kirjeldus

Naissaare looduspargi kaitse-eeskirja esimene avalik väljapanek toimus 15. veebruarist 15. märtsini 2010. a ning teine 17. septembrist 18. oktoobrini 2012. a Viimsi Vallavalitsuses ja Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni Harju kontoris. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 2. veebruaril 2010. a ja 12. septembril 2012. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ning 26. jaanuaril 2010. a ja 14. septembril 2012. a kohalikus ajalehes Harju Elu. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 2. veebruaril 2010. a ja 11. septembril 2012. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teated kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Viimsi Vallavalitsusele ja 108-le kaitsealal paikneva kinnisasja omanikule ja kaasomanikule. Kirjalik tagasiside laekus kokku 18 maaomanikult või maaomaniku esindajalt. Maaomanike jaoks, kellele saadetud tähtkirjad kätte ei jõudnud, avaldati 28. juunil 2010. a ajalehes Postimees täiendav teade kaitse-eeskirja muutmisest ja võimalusest materjalidega tutvuda kuni 12. juulini 2010. a. Tagasiside saabus selle peale veel ühelt maaomaniku esindajalt. 2012. a toimunud avaliku väljapaneku jooksul arvamusi ei esitatud.

Kaitse-eeskirja avalik arutelu toimus 17. märtsil 2010 Keskkonnaameti Harju kontoris. Arutelul osales kokku 21 maaomanikku ja asutuste esindajat.

20. veebruaril 2014. a saadeti 48 kirja Väike-Heinamaa küla ja Lõunaküla küla maaomanikele, et selgitada nende külade ehitustegevuse piiranguid puudutavat muudatust kaitse-eeskirja. Vastukaja laekus maaomanikelt e-posti ja telefoni teel.

Maaomanike arvamused 2010. aastal:

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
1.	Schmidti	2,04	Jätta muutmata kaitseala nimekuju ehk jätta alles looduspargi nimi.	Arvestades ministeeriumi seisukohta, jäetakse kaitseala nimekuju samaks, s.o Naissaare looduspark.
2.	Männiku tee 1, Männiku tee 2, Männiku tee 3, Männiku tee 5	0,17 0,37 0,20 0,13	Lisada kaitse-eeskirja eelnõusse punkt, mis kohustab kaitseala valitsejat korraldama tuleohutust saarel.	Kaitse-eeskirja lisati § 10 lõike 2 punkt 2, mis lubab ka sihtkaitsevööndis tulekaitse abinõuna teede ja sihtide maapinna hooldust. Tuleohutuse tagamist ei reguleerita looduskaitseaduse alusel.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
3.	Tammiku	2,61	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
4.	Luthri, Liiva, Luthripere, Ranna II, Pilgu, Vallipere	0,55 1,38 0,87 4,97	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
5.	Glubi, Hermanni I, Klausi, Merisalu	1,85 2,53 1,89	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
6.	Kelemendi, Kelemendi I	0,59	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
7.	Koka	0,29	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
8.	Väike Heinamaa	1,17	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külades.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
9.	Sumbergi	1,20	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külates.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
10.	Paemurru	1,37	Muuta eeskirja § 14 lõiget 2 ja kehtestada võrdne ehituskeeluvööndi ulatus kõikides saarte külates.	Kaitse-eeskirja eelnõu sõnastust muudeti nii, et ehituskeeluvöönd algab 50 m kauguselt põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab kaitse-eeskirja § 16 lg 2 p 5 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole ja § 16 lg 2 p 6 järgi kaitseala valitseja nõusolekul Väikeheinamaa küla maaomanikel ajalooliselt hoonestatud kinnistutele või hajaasustuse põhimõttel.
11.	Liiva	1,04	Ehitamine peab olema võimalik kõikides külates vanadel majakohtadel.	Kaitse-eeskirja eelnõu järgi on ehituskeeluvöönd 50 m põhikaardile kantud rannaastangu servast, mis võimaldab ka Väikeheinamaa ja Lõunaküla maaomanikel ehitada küla läbivast teest ka mere poole. Vastavalt § 16 lg 2 punktile 6 on Väikeheinamaa külas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ehitada ajalooliselt hoonestatud kinnistutel või hajaasustuse põhimõttel vastavalt Naissaare ÜP-le. Ka teistes ajaloolistes külakohtades, kus paiknevad eramaad (Virbi, Põhjaküla, Jurka küla), on seaduse toodud ehituskeeluvööndit vähendatud 50 meetrile. Jurka külas ja Põhjakülas on ehitamine kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ajaloolistes ehituskohtades või hajaasustuse põhimõttel vastavalt Naissaare ÜP-ga.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
12.	Tormi, Lootsi	2,58	Kas juba kehtestatud ja valitsejaga kooskõlastatud detailplaneeringu töödest saab kavandatud ettevõtmisi jätkata, kui kaitse-eeskirja eelnõu neid kinnistutel enam ette ei näe?	Juba kehtestatud detailplaneeringus, mille on heaks kiitnud ka kaitseala valitseja, võib ette nähtud ehitustegevus kinnistul toimuda. Uue kaitse-eeskirja keelav sõnastus sellisel juhul ei rakendu ja selle kohta on lisatud määrusesse rakendussäte.
13.	Lõuna-Lutheri	2,58	Paluti saata kehtiva ja kavandatava kaitse-eeskirja materjalid e-postiga.	Materjalid saadeti e-postiga.

Maaomanike arvamused 2014. aastal:

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
1.	Liiva	1,04	Kas Naissaare piiranguvööndis on ehituskeeluvöönd 50 m, sarnaselt Väikeheinamaa küla ja Lõunaküla piiranguvööndiga?	Kaitse-eeskirja eelnõus on ka Naissaare piiranguvööndis ehituskeeluvöönd 50 m veepiirist, välja arvatud Sadama katastriüksusel, kus ehituskeeluvööndi laius on 0 m.
2.	Lillemäe	2,0	Kuidas toimub ehitamine Väikeheinamaa külas? Mismoodi saab maaomanik keelata jahti oma kinnistul?	Ehitamine Väikeheinamaa küla piiranguvööndis on ehituskeeluvööndi laius on 50 meetrit põhikaardile kantud rannaastangu servast ning rannaastangu alla kuni veepiirini jääv ala. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud rajatise püstitamine ja hoonete püstitamine ajaloolistes asustuskohtades või hajaasustusena, arvestades Naissaare ÜP-ga. Maaomanik võib teavitada jahipiirkonna rentniku oma soovist jahikeelu kohta oma kinnistul ja paigaldada ka sellekohase infotahvli.

16. septembril 2015. a saatis Viimsi Vallavalitsus märgukirja, milles tegi ettepaneku Väikeheinamaa ja Lõunakülas ehitamise eelduseks oleva „ajaloolise ehituskoha” mõiste loobumiseks määruse eelnõus. 19. oktoobril 2015. a toimunud kohtumisel Keskkonnaameti ja Viimsi valla esindajate vahel, et arutada, kuidas sätestada Naissaare külade ehitustingimusi, arvestades Naissaare üldplaneeringut ja seal toodud ehitamise põhimõtteid. Keskkonnaamet muutis määruse eelnõud nii, et ajaloolise asustuskoha mõiste jääb ehitise püstitamise eeldusena sisse Väikeheinamaa külas. Lõunakülas ehitise püstitamiseks seda tingimust ei rakendata. Viimsi Vallavalitsuse 10. detsembri 2015 a kirjas Keskkonnaametile nõustutakse muudetud määruse eelnõu sõnastusega.

Kaitse-eeskirja kolmas avalikustamine toimus 11. jaanuarist 25. jaanuarini 2016. a. Viimsi Vallavalitsuses ja Keskkonnaameti Harju-Järva-Rapla regiooni Harju kontoris. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 5. jaanuaril 2016. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ning 8. jaanuaril 2016. a kohalikus ajalehes Harju Elu. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 30. detsembril 2015. a. Väljastusteatega kirjad kaitse-eeskirja avalikustamise kohta ja eelnõu materjalid saadeti 95 maaomanikule ning e-kirjaga kuuetele maaomanikule (Viimsi Vallavalitsus ja riigiasutused). Maaomanike jaoks (33 füüsilist ja juriidilist isikut), kellele saadetud tähtkirjad kätte ei jõudnud, avaldati 3. veebruaril 2016. a ajalehes Postimees täiendav teade kaitse-eeskirja muutmise ja võimalusest materjalidega tutvuda kuni 22. veebruarini 2016. a.

Maaomanike arvamused 2016. aastal:

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
1.	Väike-Heinamaa	1,17	Lubada ehitada kõikidel kinnistutel Väikeheinamaa külas. Eemaldada hajaasustuse mõiste Väikeheinamaa küla ehitustingimuste juurest. Rahvaürituste korraldamine eramaal peab olema lubatud ainult maaomaniku nõusolekul. Eelnõus on liiga palju kinnistut puudutavaid mõisteid.	Ehitustingimused Naissaare külades on kokku lepitud Viimsi Vallavalitsusega ja lähtutud on Naissaare üldplaneeringu tingimustest ja looduspargi kaitse-eesmärkidest. Väikeheinamaa küla on määratud hajasustusega külaks. Kaitse-eeskirjaga vähendatakse ehituskeeluvööndit mereäärsetes külades. Rahvaürituse korraldamiseks on alati vaja maaomaniku luba, nii era kui riigimaal, seda ei reguleerita kaitse-eeskirjaga. Eelnõu seletuskirjas on kinnistuga seotud erinevaid mõisteid kasutatud ehitustingimuste selgitamiseks.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
2.	Kelemendi, Kelemendi-1	0,23 0,36	Lubada Väikeheinamaa külas ehitamist ajalooliste kinnistute jagamisel tekkinud uutele kinnistutele. Eravaldues peab olema marjade, seente jm korjamine keelatud, kui kinnistu on aiaga piiratud. Rahvaürituste läbiviimiseks peavad olema ette nähtud kindlad kohad ja teistes kohtades ei tohi üritusi läbi viia.	Ehitustingimused Naissaare külades on kokku lepitud Viimsi Vallavalitsusega ja lähtunud on Naissaare üldplaneeringu tingimustest ja looduspargi kaitse-eesmärkidest. Väikeheinamaa küla on määratud hajaasustusega külaks. Kaitse-eeskirjaga vähendatakse ehituskeeluvööndit mereäärsetes külades. Eravaldues liikumist reguleerib keskkonnaseadustiku üldosa seadus ja kaitse-eeskirjadega seda eraldi reguleerita, maaomanikul on õigus oma kinnistu piirata ja vastavalt tähistada. Kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine ilma valitseja nõusolekuta ei kahjusta Keskkonnaameti seisukohast kaitseala kaitse-eesmärke.
3.	Kalda-Lepiku	1,11	Väikeheinamaa külas kinnistu jagamisel tekkinud uutele kinnistutele peab olema õigus ehitada.	Ehitustingimused Naissaare külades on kokku lepitud Viimsi Vallavalitsusega ja lähtunud on Naissaare üldplaneeringu tingimustest ja looduspargi kaitse-eesmärkidest. Väikeheinamaa küla on määratud hajasustusega külaks. Kaitse-eeskirjaga vähendatakse ehituskeeluvööndit mereäärsetes külades.

	Maaüksus	Pindala, ha	Märkuse sisu	Tulemus
4.	Meritalu	1,67	Lubada ehitada kõikidel kinnistutel Väikeheinamaa külas, eemaldada hajaasustuse mõiste ehitustingimuste juurest. Rahvaürituste korraldamine eramaal peab olema lubatud ainult maaomaniku nõusolekul. Eelnõus on liiga palju kinnistut puudutavaid mõisteid.	Ehitustingimused Naissaare külales on kokkulepitud Viimsi Vallavalitsusega ja lähtunud on Naissaare üldplaneeringu tingimustest ja looduspargi kaitse-eesmärkidest. Kaitse-eeskirjaga vähendatakse ehituskeeluvööndit mereäärsetes külales. Rahvaürituse korraldamiseks on alati vaja maaomaniku luba, nii era kui riigimaal, seda ei reguleerita kaitse-eeskirjadega. Eelnõu seletuskirjas on kinnistuga seotud erinevaid mõisteid kasutatud ehitustingimuste selgitamiseks.
5.	Salu	0,29	Hajaasustuse põhimõtte järgi ehitamine Väikeheinamaa külales tuleks kaitse-eeskirjast välja võtta, samuti peab olema õigus ehitada kinnistu jagamisel tekkinud uutele kinnistutele.	Ehitustingimused Naissaare külales on kokkulepitud Viimsi Vallavalitsusega ja lähtunud on Naissaare üldplaneeringu tingimustest ja looduspargi kaitse-eesmärkidest. Kaitse-eeskirjaga vähendatakse ehituskeeluvööndit mereäärsetes külales.
6.	Storbyn	0,96	Kuidas on kaitse-eeskiri kooskõlas Naissaare üldplaneeringuga? Kaardi leppemärgid on raskesti loetavad ja eristatavad.	Kaitse-eeskirja eelnõu ehitustegevuse põhimõtted Naissaare külales kooskõlastati eelnevalt Viimsi Vallavalitsusega ja lähtunud on Naissaare üldplaneeringus toodud põhimõtetest külales ehitustingimuste juures. Kaitseala kaardi vaatamiseks tuleks kasutada elektroonilist versiooni, mida saab arvuti ekraanil suurendada.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 247 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Naissaare loodusala, mis hõlmab endas Naissaare looduspargi. Seetõttu tuleb Naissaare looduspargis tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Naissaare loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni otsusega 2009/94/EÜ, 12. detsember 2008, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade seitsmes ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2013) 7361 all, ELT L 350, 21.12.2013, lk 555–758). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436—676).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Naissaare looduspargis on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitmete linnudirektiivi I lisas nimetatud (karvasjalg-kakk, merikotkas, valgeselg-kirjurähn) linnuliikide kaitse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada väärtuslike metsa- ja rannikukoosluste ning kaitsealuste linnu- ja taimeliikide kasvukohtade säilitamist ja nende soodsa seisundi saavutamist.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Naissaare looduspark on juba riikliku kaitse all, mistõttu puuduvad olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt esineb EKV ulatuse osas mõningane vastuolu kehtiva Naissaare üldplaneeringu ja kaitse-eeskirja vahel (Väikeheinamaa ja Männiku külas). Planeering tuleb EKV ulatuse osas viia vastavusse kaitse-eeskirjaga. Planeerimisseaduse § 93 lõike 4 kohaselt tuleb üldplaneering viia vastavusse pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus toimus eelnõu ehitustingimuste kooskõlastamine ja muutmine koostöös Viimsi Vallavalitsusega, et määruse jõustumine ei takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksu määrast. Kehtiva tsoneeringu muutmise tulemusena ehk sihtkaitsevööndisse kuuluva ala suurenemise tõttu piiranguvööndi arvelt laekub Viimsi vallale maamaksu vähem ligikaudu 3000 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Naissaare looduspargis on ligikaudu 100 ha eramaid piiranguvööndis, kus kaitsekord kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt ei piira. Seega maa omandamise kulud riigieelarvest ei teki. Sihtkaitsevööndites eramaid ei ole.

Kulud Natura 2000 võrgustiku alal asuvale erametsamaale makstava toetuse osas ei muutu, kuna kaitseala ei laiene ning kõik toetusõiguslik erametsamaa paikneb sarnaselt varasemale piiranguvööndis. Riigimetsamaad läheb täiendavalt piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse 831 ha ulatuses. Lähtudes RMK arvutustest, jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 116 eurot hektari kohta. Kuna piiranguvööndi metsade majandamine oli ka varasemalt kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Eelnevat arvestades, ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu täiendavate piirangute seadmisel ligikaudu 9639 euroni. Kuna puidu äravedu saarelt on raskendatud, raiuti ka seni oluliselt väiksemas mahus, kui seda kaitsekord võimaldas.

Riigieelarve strateegia perioodi jooksul kulude maht meie hinnangul oluliselt ei muutu. Kuna kaitseala ei laiene, puuduvad täiendavad kulud poollooduslike koosluste hooldamise ja taastamise osas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kultuuriministeerium ja Rahandusministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks. Kooskõlastamisel esitatud märkused ja ettepanekud ning nendega arvestamine on esitatud käesoleva seletuskirja lisas.

Marko Pomerants
Keskkonnaminister

Naissaare looduspargi kaitse-eeskirja seletuskirja lisa

Kooskõlastusringil esitatud ministriumite märkustega arvestamise tabel

<p>Kultuuriministeerium</p>	<p>Ettepanek täiendada Naissaare looduspargi kaitse-eeskirja seletuskirja kultuurimälestisi käsitleva osaga. Naissaarel asub 17 riikliku kaitse all olevat kinnismälestist ja 4 tehnika-ajaloolise väärtusega vallasmälestist.</p> <p>Täiendada kaitse-eeskirja ja lubada kultuurimälestise kaitsevööndis tegevus, mis tagab kultuurimälestise säilimise ja vaadeldavuse. Lisada §-i 11 ja §-i 16 lubatud tegevusena:</p> <p>„Kultuurimälestistel ja kultuurimälestiste kaitsevööndis nende säilimise ja vaadeldavuse tagamiseks vajalikud hooldus-, remont- ja restaureerimistööd, mälestistel võsa ja puude raie.“</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud ja lisatud kaitse-eesmärgina ajaloolis-kultuuriliste objektide kaitse. Kultuurimälestiste säilitamiseks ja eksponeerimiseks vajalikud tegevused on lubatud kaitse-eeskirja § 11 (kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud) lõike 2 punkti 3 ja 5 alusel</p> <p>3) Kivikangrute, Kunilamäe, Savikalda ja Taani Kuninga aia sihtkaitsevööndis koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile;</p> <p>5) olemasolevate ehitiste hooldustööd.</p> <p>Piiranguvööndis on lubatud kõik tegevused, mis ei ole kaitse-eeskirjaga keelatud, seega kultuurimälestiste hooldus ja eksponeerimiseks vajalikud tegevused on lubatud.</p>
<p>Rahandusministeerium</p>	<p>Soovitus seletuskirja peatükis 2.5.2 selgitada, et ehituskeeluvööndi laiuse arvestamisel tuleb edaspidi lähtuda kaitse-eeskirjast mitte hetkel kehtivast Naissaare üldplaneeringust ning kirjeldada, kuidas toimub Naissaare üldplaneeringu vastavusse viimine kaitse-eeskirjaga, lisada viide planeerimisseaduse § 93 lõikele 4.</p> <p>2. Seletuskirjas määruse jõustumisega kaasnevate mõjude punktis kirjeldada</p>	<p>Arvestatud. Seletuskirja täiendatud ja viidatud vastuolule. Kaitse-eeskirjas ja üldplaneeringus esitatud ehituskeeluvööndi ulatuse osas on mõningane vastuolu Väikeheinamaa ja Männiku külas. Ehituskeeluvööndi ulatuse arvestamisel tuleb lähtuda kaitse-eeskirjast, mitte hetkel kehtivast Naissaare üldplaneeringust. Planeerimisseaduse § 93 lõike 4 kohaselt tuleb üldplaneering viia vastavusse pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega.</p>

	<p>vastuolu kaitse-eeskirja ja üldplaneeringu vahel, anda hinnang vastuolu olulisusele ning viidata, kuidas vastuolu likvideeritakse.</p> <p>Naissaare üldplaneeringu vastavusse viimiseks kaitse-eeskirjaga võivad Viimsi Vallavalitsusele kaasneda kulutused. Nimelt planeerimisseaduse § 93 lõike 4 kohaselt tuleb üldplaneering viia vastavusse pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega.</p>	
--	--	--